

AVRUPA İŞKENCENİN ve İNSANLIKDIŞI ya da AŞAĞILAYICI MUAMELE ya da CEZANIN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ

(Strasbourg, imza: 26/11/1987; yürürlük: 01/02/1989) ¹

¹ Avrupa Konseyi tarafından hazırlanarak 26/11/1987 tarihinde imza ve onaya açılan “Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi” (AİÖS) (No.126, “*European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*”), yürürlüğe girmesi için gereken 7 Devletin onaylaması koşulu gerçekleşerek 01/02/1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

AİÖS'nin bazı Maddeleri, her ikisi de 04/11/1993 tarihli olup yine her ikisi de 01/03/2002 tarihinde yürürlüğe giren **Protokol No.1** ve **Protokol No.2** ile değiştirilmiştir. Burada verdiğimiz çeviri, anılan Protokollerle yapılan değişiklikleri de içeren yürürlükteki son metindir. Okurun söz konusu değişiklikleri rahat izleyebilmesi için, ilgili Maddelerdeki değişiklikler ya da ekler, metin içinde italikle gösterilmiş ve ayrıca dipnotlarında gereken açıklamaya yer verilmiştir.

26/11/1987 tarihli “AİÖS”nin ve bunun “Açıklayıcı Raporu”nun tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt II/2003**, sf.3-16 (Türkçe Sözleşme), sf.17-43 (Türkçe Açıklayıcı Rapor), sf.305-316 (İngilizce Sözleşme), sf.417-342 (İngilizce Açıklayıcı Rapor).

AİÖS'nin serbest Türkçe çevirisi ilk kez tarafımızdan yapılmış ve şu derlemede yayımlanmıştır. Mehmet Semih Gemalmaz, **Temel Belgelerde İnsan Hakları-Usul Hukuku 2**, İnsan Hakları Derneği Yayını, İstanbul, Mayıs 1995, sf.51-59. AİÖS ve ayrıca yine ilk kez olmak üzere bu Sözleşmenin “Açıklayıcı Raporu” şu derlemede yeniden yayımlanmıştır: Mehmet Semih Gemalmaz, **İşkence Yasağına İlişkin Ulusalüstü Belgeler**, İstanbul Barosu Yayınları, Haziran 2002, sf.263-271 (Sözleşme) ve sf.274-290 (Açıklayıcı Rapor).

AİÖS ile kurulan Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesinin (AİÖK) faaliyetleri konusunda bilgi için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı**, Kavram Yay., İstanbul 1994 (3. Baskı), sf.351-399. AİÖS hakkında güncelleştirilmiş bilgi için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yay., İstanbul, Ekim 2007 (Genişletilmiş 6. Baskı), sf.1147-1188. Öte yanda AİÖS organı AİÖK'nin standart üretimi etkinlikler ve bu standartların AİHS sisteminde AİHM uygulamaları ilişkisi için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Işığında Avrupa İnsan Hakları Sözleş-**

Bu Sözleşmeyi imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Devletler,

İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesinin² hükümlerini dikkate alarak;

Aynı Sözleşme Madde 3 çerçevesindeki, “hiç kimse işkenceye ya da insanlıkdışı ya da aşağılayıcı muamele yahut cezaya maruz bırakılamaz” hükmünü hatırlatarak;

O Sözleşme düzenlenen mekanizmanın Madde 3 ihlalleri mağduru olduklarını ileri süren kişiler bakımından işlemekte olduğunu not ederek;

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin işkenceye ve insanlıkdışı ya da aşağılayıcı muamele yahut cezaya karşı korunmasının, ziyaretlere

mesi (Madde 3/İşkence Yasağı) Analizi, Ankara Barosu Yay., Ankara, Ekim 2006, sf.83-117.

Türkiye, AİÖS’ne imzaya açıldığı tarihte değil, 11/01/1988’de imza koymuştur. Türkiye AİÖS’ni onaylamak üzere, 25/02/1988 tarih ve 3411 sayılı “İşkencenin ve Gayri-insani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”u (RG, 26/02/1988, s.19737-mük.) çıkarmıştır. Bu Sözleşmenin Türkçe resmi çevirisi ve İngilizce orijinal metni, Bakanlar Kurulunun 26/02/1988 tarih ve 88/12649 sayılı Kararına ekli olarak yayımlanmıştır, (RG, 27/02/1988, s.19738). Türkiye onay belgesini Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine 26/02/1988’de depo etmiştir. Ancak Sözleşme, gerekli sayıda onay belgesinin depo edilmesini takiben 01/02/1989’da yürürlüğe girdiği için, AİÖS Türkiye bakımından da anılan tarihten itibaren etkisini doğurmaya başlamıştır.

AİÖS’nin Türkçe resmi çevirisinin yayımlandığı 27/02/1988 tarihli Resmi Gazetede, metnin altına şu not düşülmüştür. “Not: İşbu Sözleşme, Bakanlar Kurulunun 7.1.1988 tarih ve 88/12487 sayılı Kararına istinaden, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına Avrupa Konseyi Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi Büyükelçi Filiz Dinçmen tarafından Strasbourg’da 11 Ocak 1988 tarihinde imzalanmıştır.”

² “AİÖS” Başlangıç bölümünün birinci paragrafında göndermesi yapılan belge, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanarak 04/11/1950 tarihinde Roma’da kabul edilip imzaya açılan “**İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi**” (AİHS) (No.005, “*Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*”) olup, 03/09/1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İşbu derlemede, 11/06/1994 tarihinde kabul edilen ve 01/11/1998 tarihinde yürürlüğe giren Protokol No.11 ile değişik yürürlükteki AİHS’nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine yer verilmiştir.

dayanan önleyici nitelikli yargısal olmayan yöntemlerle güçlendirilebileceğine kanaat getirerek,

Aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmışlardır:

BÖLÜM I

Madde 1

İşkencenin ve İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamelenin ya da Cezanın Önlenmesi için (bundan böyle "Komite" olarak anılacak olan) bir Avrupa Komitesi kurulacaktır. Komite, ziyaretler yapmak yoluyla, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yapılan muameleyi, gerekiyor ise bu kişilerin işkenceden ve insanlıkdışı ya da aşağılayıcı muameleden ya da cezadan korunmalarını güçlendirmek amacıyla inceleyecektir.

Madde 2

Her bir Taraf, bu Sözleşmeye uygun olarak, bir kamusal makam tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin alıkonuldukları kendi yargı yetki alanı içinde herhangi bir yere ziyaretler yapılmasına izin verecektir.

Madde 3

Bu Sözleşmenin uygulanmasında, Komite ve ilgili Tarafın yetkili ulusal makamları birbirleriyle işbirliği yapacaklardır.

BÖLÜM II

Madde 4

1. Komite, Tarafların sayısına eşit sayıda üyeden oluşacaktır.

2. Komite üyeleri, yüksek ahlaki niteliklere sahip, insan hakları alanında yetkinlikleriyle tanınan ya da bu Sözleşmenin kapsadığı alanlarda mesleki deneyimi bulunan kişiler arasından seçilecektir.
3. Komitenin aynı Devletin vatandaşı iki üyesi olamaz.
4. Üyeler, kişisel sıfatlarıyla hizmet verecekler, bağımsız ve tarafsız olacaklar, ve Komiteye etkin biçimde hizmet sunmaya hazır/(amade) bulunacaklardır.

Madde 5

1. Komite üyeleri, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi³ Bürosunca hazırlanacak isim listesinden, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından oyların salt çoğunluğuyla seçileceklerdir; Tarafların, Parlamenterler Meclisinde yer alan ulusal heyetlerinden her biri, en az ikisi kendi vatandaşı olan üç aday gösterecektir.

*Avrupa Konseyi üyesi olmayan bir Devlet bakımından Komiteye bir üye seçilecek olduğunda, Parlamenterler Meclisi Bürosu, bu Devletin Parlamentosunu, en az ikisi kendi vatandaşı olan üç aday göstermeye davet edecektir. Bakanlar Komitesi tarafından yapılacak seçim, ilgili Taraf ile görüş alış-verişi yapıldıktan sonra gerçekleşecektir.*⁴

2. Arızı olarak boşalan üyeliklerin doldurulmasında aynı usul izlenecektir.
3. Komite üyeleri dört yıllık bir dönem için seçileceklerdir. Üyeler *iki kez* yeniden seçilebilirler.⁵ Bununla birlikte, ilk seçimde seçilen üyeler arasından üç üyenin süresi, iki yılın bitiminde sona erecektir. İlk iki

³ AİÖS (md.5) ve izleyen bazı maddelerde geçen “Avrupa Konseyi Danışma Meclisi” (“*Council of Europe Consultative Assembly*”), bilindiği üzere adını değiştirerek “Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi” (“*Council of Europe Parliamentary Assembly*”) olmuştur. Dolayısıyla, AİÖS’ndeki “Danışma Meclisi” terimini “Parlamenterler Meclisi” olarak okumak ve anlamak gerekmektedir. Bu nedenle, yukarıdaki çeviride, ilgili her yerde “Parlamenterler Meclisi” terimini kullandık. Hatırlatalım ki, yukarıda dipnot 1’de tam referansını verdiğimiz Sözleşmenin resmi Türkçe çevirisinde de aynı düzeltme yapılmıştır; ancak, bu düzeltmeye ilişkin olarak bir açıklama getirilmemiştir.

⁴ AİÖS/Protokol No.1 (md.1) ile eklenen paragraf.

⁵ AİÖS/Protokol No.2 (md.1/1) ile değiştirilen hüküm. Değişiklik öncesi AİÖS (md.5/3)’ün ilgili tümcesi şöyleydi: “... Üyeler sadece bir kez yeniden seçilebilirler.”

yıllık dönemin bitiminde süreleri sona erecek olan üyeler, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından, ilk seçimin tamamlanmasından hemen sonra kura yoluyla belirleneceklerdir.

4. Komite üyelerinin yarısının her iki yılda bir mümkün olduğu ölçüde yenilenmesini sağlamak için, Bakanlar Komitesi, herhangi bir müteakip seçime geçmeden önce, seçilecek olan bir ya da daha çok üyenin görev süresinin yahut sürelerinin altı yıldan çok ve iki yıldan az olmamak koşuluyla, dört yıldan başka bir süre olmasına karar verebilir.⁶

5. Birden çok üyenin görev süresi söz konusu olduğu ve Bakanlar Komitesinin yukarıdaki paragrafı uyguladığı durumlarda, görev sürelerinin dağılımı, seçimden hemen sonra Genel Sekreter tarafından kura çekmek yoluyla belirlenecektir.⁷

Madde 6

1. Komite oturumları kapalı olacaktır. Toplantı yeter sayısı, Komite üyelerinin çoğunluğuna eşit olacaktır. Komite kararları, Madde 10, paragraf 2 hükümleri saklı kalmak kaydıyla, hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alınacaktır.

2. Komite kendi usul kurallarını hazırlayacaktır.⁸

3. Komite Sekreteryası, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından temin edilecektir.

⁶ AİÖS/Protokol No.2 (md.1/2) ile eklenen paragraf.

⁷ AİÖS/Protokol No.2 (md.1/2) ile eklenen paragraf.

⁸ “İşkencenin Önlenmesi Avrupa Komitesi Usul Kuralları” (“*European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Rules of Procedure*”), Türkçe’ye ilk kez tarafımızdan çevrilerek şu derlemede yayınlanmıştır. Mehmet Semih Gemalmaz, **Temel Belgelerde İnsan Hakları-Usul Hukuku 2**, İnsan Hakları Derneği Yayını, İstanbul, Mayıs 1995, sf.82-100. Bu belge 1997’de yapılan değişiklikleri de içeren haliyle, şu derlememizde yeniden yayınlanmıştır: Mehmet Semih Gemalmaz, **İşkence Yasağına İlişkin Ulusalüstü Belgeler**, İstanbul Barosu Yayınları, Haziran 2002, sf.291-302. “İşkencenin Önlenmesi Avrupa Komitesi Usul Kuralları”nın güncelleştirilmiş Türkçe çevirisi ve İngilizce metni için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments/Cilt II/2003**, sf.47-63 (Türkçe), sf.343-362 (İngilizce). Bu Usul Kurallarının güncelleştirilmiş çevirisine ayrıca bu derleme içinde yer verilmiştir.

BÖLÜM III

Madde 7

1. Komite, Madde 2'de belirtilen yerlere ziyaretler düzenleyecektir. Komite, düzenli aralıklarla yapılan/(periyodik) ziyaretlerden ayrı olarak, Komiteye göre koşullar bir gereklilik olduğunu gösterdiğinde, bu tür başka ziyaretler de düzenleyebilir.
2. Genel bir kural olarak, ziyaretler Komitenin en az iki üyesi tarafından yapılacaktır. Komite, gerekli gördüğü takdirde, uzmanlardan ve çevirmenlerden yardım alabilir.

Madde 8

1. Komite, bir ziyaret gerçekleştirme niyeti hakkında ilgili Taraf Hükümetine bildirimde bulunacaktır. Komite, böyle bir bildirim sonrasında, Madde 2'de anılan herhangi bir yeri herhangi bir zamanda ziyaret edebilir.
2. Bir Taraf, görevini yerine getirebilmesi için Komiteye aşağıdaki kolaylıkları/(olanakları) sağlayacaktır:
 - (a) ülkesine giriş ve sınırlama olmaksızın seyahat hakkı;
 - (b) özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin alıkonulduğu yerlere ilişkin eksiksiz bilgi sunumu;
 - (c) özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin alıkonulduğu her yere, bu tür yerler içerisinde kısıtlama olmaksızın hareket etme hakkı da dahil olmak üzere, sınırsız giriş;
 - (d) Tarafın elinde bulunan Komitenin görevini yerine getirebilmesi için gerekli diğer bilgilerin sağlanması. Bu tür bilgilerin istenmesinde, Komite ulusal hukukun uygulanabilir kurallarını ve meslek ahlakını dikkate alacaktır.
3. Komite, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerle özel/(mahrem) olarak görüşebilir.
4. Komite, konuyla ilgili bilgi sağlayabileceğine inandığı herhangi bir kişiyle serbestçe iletişim kurabilir.

5. Gerekli takdirde, Komite gözlemlerini ilgili Tarafın yetkili makamlarına derhal iletebilir.

Madde 9

1. İstisnai durumlarda, ilgili Tarafın yetkili makamları, Komite tarafından teklif olunan ziyaret zamanına ya da belirli bir ziyaret yerine karşı, Komiteye itirazda bulunabilir. Bu tür itirazlar sadece, ulusal savunma, kamu emniyeti, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları yerlerde ciddi kargaşa, bir kişinin sağlık durumu ya da ciddi bir suçla ilgili acil bir sorulmanın sürüyor olması gerekçeleri temelinde yapılabilir.

2. Bu tür itirazları takiben, Komite ve Taraf durumu açıklığa kavuşturmak ve Komitenin görevlerini hızla yerine getirebilmesini olanaklı kıla- cak düzenlemeler üzerinde mutabık kalmak üzere, derhal görüş alış- verişine/(istişarelere) başlayacaklardır. Bu tür düzenlemeler, Komitenin ziyaret etmeyi planladığı kişinin başka bir yere naklini içerebilir. Ziyaret gerçekleşene dek, Taraf, ilgili kişi hakkında Komiteye bilgi sağlayacaktır.

Madde 10

1. Her bir ziyaretten sonra, Komite, ilgili Tarafça sunulmuş olabilecek gözlemleri de dikkate alarak, ziyaret sırasında saptadığı olgular hakkında bir rapor hazırlayacaktır. Komite, gerekli gördüğü tavsiyeleri de içeren raporunu ilgili Tarafa gönderecektir. Komite, gerekli ise, özgür- lüğünden yoksun bırakılan kişilerin daha yetkin şekilde korunmasına ilişkin önerilerde bulunmak amacıyla, o Taraf ile görüş alışverişi yapabilir.

2. İlgili Taraf işbirliği yapmaz ya da Komitenin tavsiyeleri ışığında du- rumu iyileştirmeyi reddeder ise, o Tarafa görüşlerini açıklama fırsatının tanınmasının ardından, Komite o konu hakkında kamuya açıklama yapmaya üyelerinin üçte iki çoğunluğuyla karar verebilir.

Madde 11

1. Komite tarafından bir ziyaretle ilgili olarak toplanan bilgiler, Komitenin raporu ve Komitenin ilgili Taraf ile yaptığı görüş alışverişleri gizli olacaktır/(alenileştirilmeyecektir).

2. Komite raporunu, ilgili Tarafça talep edildiği zaman, o Tarafın yo- rumlarıyla birlikte yayınlayacaktır.

3. Bununla birlikte, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın hiç bir kişisel veri/(bilgi) yayınlanmayacaktır.

Madde 12

*Madde 11'deki gizlilik/(alenileştirmeme) kurallarına tabi olarak, Komite, her yıl kendi faaliyetlerine ilişkin bir genel raporu Bakanlar Komitesine sunacaktır ve bu rapor, Parlamenterler Meclisine ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan bu Sözleşmenin tarafı her Devlete iletilecek ve alenileştirilecektir.*⁹

Madde 13

Komite üyeleri, Komiteye yardım eden uzmanlar ve diğer kişiler, görevde buldukları sürede ve görevlerinin sona ermesi sonrasında, görevlerini yerine getirirken edindikleri bilgilerin ya da öğrendikleri olayların gizliliğini muhafaza etmekle yükümlüdürler.

Madde 14

1. Komiteye yardım eden kişilerin isimleri, Madde 8 paragraf 1 uyarınca yapılan bildirimde belirtilecektir.
2. Uzmanlar, Komitenin talimatları ve yetkisi altında faaliyet göstereceklerdir. Uzmanlar, bu Sözleşmenin kapsadığı alanlarda özel bilgi ve deneyime sahip olacaklar ve Komite üyeleriyle aynı bağımsızlık, tarafsızlık ve hizmete amade olma ödevleriyle bağlı bulunacaklardır.
3. Bir Taraf, istisnai olarak, Komiteye yardım eden bir uzman ya da diğer kişinin, kendi yargı yetki alanındaki bir yere yapılacak olan ziyarette yer almasına izin verilmeyebileceğini beyan edebilir.

⁹ AİÖS/Protokol No.1 (md.2) ile değiştirilen hüküm. Değişiklik öncesi AİÖS (md.12) hükmü şöyleydi: “**Madde 12** – Madde 11'deki gizlilik/(alenileştirmeme) kurallarına tabi olarak, Komite her yıl kendi faaliyetleri hakkında bir genel raporu Bakanlar Komitesine sunacaktır ve bu rapor Parlamenterler Meclisine iletilecek ve alenileştirilecektir.”

BÖLÜM IV**Madde 15**

Her bir Taraf, kendi Hükümetine yapılacak bildirimleri almaya yetkili makamın ve atayabileceği herhangi bir irtibat görevlisinin adı ve adresi hususunda Komiteyi bilgilendirecektir.

Madde 16

Komite, Komitenin üyeleri ve Madde 7 paragraf 2'de anılan uzmanlar bu Sözleşmenin Eki'nde düzenlenen ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanacaklardır.

Madde 17

1. Bu Sözleşme, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere daha fazla koruma sağlayan iç hukuk hükümlerine ya da herhangi bir uluslararası anlaşmaya hâlel getirmeyecektir.

2. Bu Sözleşmedeki hiç bir hüküm, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi organlarının yetkisini yahut o Sözleşme çerçevesinde Taraflarca üstlenilen yükümlülükleri sınırlandırır ya da bunlardan sapmaya yol açar biçimde yorumlanamaz.

3. Komite, 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve bunların 8 Haziran 1977 tarihli Ek Protokolleri uyarınca Uluslararası Kızıl Haç Komitesi ya da Himayeci Devlet temsilcileri yahut delegelerinin düzenli olarak etkili şekilde ziyaret ettikleri yerleri ziyaret etmeyecektir.

BÖLÜM V**Madde 18**

1. Bu Sözleşme Avrupa Konseyine üye Devletler tarafından imzalanmaya açık olacaktır. Bu Sözleşme onay, kabul ya da uygun bulmaya tabidir. Onay, kabul ya da uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine depo edilecektir.

2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi üyesi olmayan herhangi bir Devleti bu Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.¹⁰

Madde 19

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyesi yedi Devletin, Madde 18 hükümleri uyarınca Sözleşme ile bağlanma rızalarını açıklamaları tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

2. Bununla bağlanma rızasını daha sonra/(bilahare) açıklayan herhangi bir Devlet açısından bu Sözleşme, onay, kabul, uygun bulma ya da *katılma* belgesinin depo edilmesi tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.¹¹

Madde 20

1. Herhangi bir Devlet, imzalama zamanında ya da kendi onay, kabul, uygun bulma ya da *katılma* belgesini depo ederken, bu Sözleşmenin uygulanacak olduğu ülke/(toprak) ya da ülkeleri/(toprakları) belirtebilir.¹²

2. Herhangi bir Devlet, daha sonraki herhangi bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine gönderilen bir beyan ile, işbu Sözleşmenin uygulanmasını, o beyanında belirtilmiş herhangi bir başka ülkeyi/(toprağı) kapsayacak şekilde genişletebilir. Böyle bir ülke/(toprak) bakımından

¹⁰ AİÖS/Protokol No.1 (md.3) ile eklenen paragraf. Dolayısıyla, AİÖS'nin orijinal metnindeki (md.18) hükmü, ilk paragraf haline gelmiş, yeni ikinci paragraf metne dahil edilmiştir.

¹¹ AİÖS/Protokol No.1 (md.4) ile değiştirilen hüküm. Değişiklik öncesi AİÖS (md.19/2) hükmü şöyleydi: “**Madde 19** – (...) **2.** Sözleşme ile bağlanma rızasını daha sonra açıklayan herhangi bir üye Devlet açısından Sözleşme, onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin depo edilmesi tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.”

¹² AİÖS/Protokol No.1 (md.5) ile değiştirilen hüküm. Değişiklik öncesi AİÖS (md.20/1) hükmü şöyleydi: “**Madde 20** – **1.** Herhangi bir Devlet, imzalama zamanında ya da kendi onay, kabul ya da uygun bulma belgesini depo ederken, bu Sözleşmenin uygulanacak olduğu ülke/(toprak) ya da ülkeleri/(toprakları) belirtebilir.”

bu Sözleşme, söz konusu beyanın Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

3. Yukarıdaki iki paragraf çerçevesinde yapılan herhangi bir beyan, böyle bir beyanda belirtilen herhangi bir ülke/(toprak) bakımından Genel Sekretere gönderilen bir bildirim ile geri çekilebilir. Bu geri çekme, böyle bir bildirim Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın ilk günü işlerlik/(yürürlük) kazanacaktır.

Madde 21

Bu Sözleşme hükümlerine hiçbir çekince konulamaz.

Madde 22

1. Herhangi bir Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine gönderilen bir bildirimde bulunmak suretiyle bu Sözleşme ile bağlı oluşunu her zaman feshedebilir.

2. Böyle bir fesih, bu bildirim Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden sonraki on iki aylık dönemin sona ermesini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 23

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi Devletlere ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan bu Sözleşmenin Tarafı herhangi bir Devlete (şu hususları) bildirecektir:¹³

(a) herhangi bir imza;

(b) herhangi bir onay, kabul, uygun bulma ya da *katılma* belgesinin depo edilmesi;¹⁴

¹³ AİÖS/Protokol No.1 (md.6/1) ile değiştirilen hüküm. Değişiklik öncesi AİÖS (md.23)'ün giriş cümlesi şöyleydi: "Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi Devletlere (şu hususları) bildirecektir."

¹⁴ AİÖS/Protokol No.1 (md.6/2) ile değiştirilen hüküm. Değişiklik öncesi AİÖS (md.23/b) hükmü şöyleydi: "herhangi bir onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin depo edilmesini."

- (c) Madde 19 ve 20 uyarınca bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği herhangi bir tarih;
- (d) Madde 8 ve 10 uyarınca yapılan işlemler için olanlar hariç, bu Sözleşmeye ilişkin herhangi bir başka işlem/(tasarruf), bildirim ya da ileti.

Bu Sözleşme, imza koymaya usulünce yetkilendirilmiş aşağıda imzası bulunanlar tarafından imzalanmıştır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde muhafaza edilecek olup, İngilizce ve Fransızca metinlerinin her ikisi de eşit derecede geçerli bir tek kopya halinde, 26 Kasım 1987 tarihinde Strasbourg'da düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, bunun onaylı kopyalarını Avrupa Konseyi üyesi her bir Devlete iletacaktır.

EK

Ayrıcalık ve Bağışıklıklar (Madde 16)

1. Bu Ek'in amacı bakımından, Komite üyelerine ilişkin olarak yapılan göndermeler, Madde 7 paragraf 2'de anılan uzmanları da kapsar şekilde anlaşılacaktır.
2. Komite üyeleri, görevlerini yerine getirirken ve görevlerinin yerine getirilmesi için yapılan seyahatler sırasında, aşağıdaki ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanırlar:
 - (a) kişisel olarak tutuklanma ve gözaltına alınmadan ve kişisel bagajlarına el konulmasından bağışıklık ve resmi sıfatlarıyla yaptıkları sözlü ya da yazılı ifadeler ve tüm işlemler bakımından her türlü yasal kovuşturmadan bağışıklık;
 - (b) ikamet ettikleri ülkeden çıkış ve buraya dönüşte, ve görevlerini yerine getirdiği ülkeye giriş ve buradan çıkışta hareket serbestisi üzerindeki kayıtlamalardan, ve görevlerini yerine getirir-

ken ziyaret ettiği ya da geçtiği ülkede yabancıların tabi olduğu tescil işlemlerinden bağışıklık.

3. Görevlerinin yerine getirilmesi için yapılan seyahatler sırasında Komite üyelerine, gümrük ve döviz kontrolü konularında şu olanaklar sağlanacaktır:

(a) kendi Hükümetleri tarafından, geçici resmi görevle ülke dışına seyahat eden yüksek dereceli görevlilere sağlananlarla aynı olanaklar;

(b) diğer Taraf Devletlerin Hükümetleri tarafından, yabancı Hükümetlerin geçici resmi görevdeki temsilcilerine sağlananlarla aynı olanaklar.

4. Komitenin belgeleri ve kağıtları, Komitenin işleriyle bağlantılı/(ilişkili) olduğu ölçüde, dokunulmaz olacaktır.

Komitenin resmi yazışmaları ve diğer resmi iletileri engellenemez ya da sansüre tabi tutulamaz.

5. Komite üyelerinin görevlerini ifa ederken tam/(eksiksiz) şekilde ifade özgürlüklerini ve tam/(eksiksiz) şekilde bağımsızlıklarını güvence altına almak amacıyla, görevlerinin ifası sırasındaki sözlü ya da yazılı ifadeleri ve tüm edimleri bakımından yasal işlemlerden/(adli kovuşturmadan) bağışık tutulmaları, ilgili kişiler artık bu tür görevleri ifa ile iştigal etmeseler de uygulanmaya devam edecektir.

6. Komite üyelerine sağlanan ayrıcalıklar ve bağışıklıklar bireylerin kendi kişisel çıkarları için değil, görevlerinin bağımsızca yerine getirilmesini güvenceye almak içindir. Üyelerinin bağışıklığını kaldırmak hususunda sadece Komite yetkilidir; Komite, bağışıklığın adaletin tecelisinini engelleyeceği görüşüne vardığı herhangi bir halde, ve bağışıklığın sağlanması amacına hanel gelmeksizin bunun kaldırılabilir olması durumunda, üyelerinden birinin bağışıklığını kaldırmak Komitenin sadece bir hakkı değil aynı zamanda bir görevidir.